

Робоча програма з навчальної дисципліни «Вікова та педагогічна психологія»
(назва дисципліни)
 для студентів факультету економіки та менеджменту
(назва факультету)

Розробник:

Доцент кафедри психології,
кандидат психологічних наук
(посада, науковий ступінь та вчене звання) Ирина ПЕРІГ /
(підпис) (ініціали та прізвище)

Робоча програма розглянута та схвалена на засіданні
 кафедри психології

(назва)
 Протокол від «29» серпня 2025 року № 1
 Завідувач кафедри Василь ВИШНЬОВСЬКИЙ /
(підпис) (ініціали та прізвище)

Робоча програма розглянута та схвалена НМК
 факультету економіки та менеджменту

(назва)
 Протокол від «29» серпня 2025 року № 1
 Секретар НМК Оксана ПОТІХА /
(підпис) (ініціали та прізвище)

Робоча програма погоджена:

Спеціальність 053 «Психологія»
(шифр і назва)

освітня програма «Психологія»
(назва)

Завідувач випускової кафедри Василь ВИШНЬОВСЬКИЙ /
(підпис) (ініціали та прізвище)

Гарант освітньої програми Ирина ПЕРІГ /
(підпис) (ініціали та прізвище)

1. Структура навчальної дисципліни

Показник	Всього годин	
	Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Кількість кредитів/годин	6/180	6/180
Аудиторні заняття, год.	64	18
Самостійна робота, год.	116	162
Аудиторні заняття		
- лекції, год.	32	10
- лабораторні, год.	-	-
- практичні заняття, год.	32	8
- семінарські, год.	-	-
Самостійна робота		
- підготовка до лабораторних (практичних, семінарських) занять	32	9
- опрацювання окремих розділів програми, які не виносяться на лекції	44	99
- виконання контрольних завдань	-	-
- виконання індивідуальних завдань	-	-
- виконання курсових проектів (робіт)	-	-
- підготовка та складання заліків, екзаменів, контрольних робіт, рефератів, есе, тестування	40	54
Екзамен		

Частка годин самостійної роботи студента:

- денна форма навчання - 64%;
- заочна (дистанційна) форма навчання - 90%.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

2.1. Мета вікової та педагогічної психології – озброїти студентів знаннями про: закономірності психічного розвитку особистості на різних етапах її життя, вікову динаміку розвитку психіки людини в процесі навчання і виховання, провідні фактори розвитку та формування особистості, вікові можливості засвоєння знань, психологічні закономірності навчання і виховання, вивчення пізнавальної діяльності і розумового розвитку учня, закономірностей формування особистості як свідомого суб'єкта пізнання, спілкування і праці, психологічних особливостей діяльності вчителя.

2.2. Завдання навчальної дисципліни: формування у студентів системи знань про місце і роль вікової та педагогічної психології в системі психологічної науки, її зв'язок з іншими психологічними галузями та іншими науковими дисциплінами; історію розвитку галузі та актуальні завдання на сучасному етапі розвитку; теоретичні напрями вікової психології; основні періодизації життєвого шляху особистості; закономірності онтогенезу людини; психологічні закони розвитку пізнавальних процесів, мови і мовлення, емоційної і потребо-мотиваційної сфери, довільної (вольової) поведінки особистості, можливості їх використання у навчально-виховному процесі різних дитячих закладів, загальноосвітніх шкіл, середніх професійних закладів, ЗВО, зокрема у педагогічній діяльності вихователя, вчителя, викладача вищої школи; структуру віку на кожному віковому етапі; соціальну ситуацію розвитку на різних вікових етапах; роль навчання і виховання у психічному розвитку людини; принципи, методи виховання і навчання; структуру педагогічної діяльності; професіограму вчителя; структуру педагогічних здібностей учителя; стилі педагогічної діяльності.

За результатами вивчення дисципліни студент повинен продемонструвати такі результати навчання:

ПР1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання.

ПР2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.

ПР12. Складати та реалізовувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів, тощо, відповідно до вимог замовника.

ПР13. Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності.

ПР15. Відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

ПР18. Вживати ефективних заходів щодо збереження здоров'я (власного й оточення) та за потреби визначати зміст запиту до супервізії.

ПР19. Реалізовувати професійну мобільність, що передбачає індивідуальну траєкторію та вибір сфери зайнятості психолога.

Вивчення навчальної дисципліни передбачає формування та розвиток у студентів компетентностей:

- інтегральної:

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері психології, що передбачають застосування основних психологічних теорій та методів та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов;

- загальних:

ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

- спеціальних:

СК1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології.

СК3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків (зокрема, в контексті організації заходів раннього втручання).

СК 13. Вміння застосовувати професійні знання в різних галузях психологічної практики, реалізуючи принцип професійної мобільності.

3. Опис навчальної дисципліни

3.1. Лекційні заняття

№	Тема заняття та короткий зміст	Кількість годин	
		ДФН	ЗФН
1	2		
1	<p>Тема 1. Вікова та педагогічна психологія як галузі психологічної науки</p> <p>1. Сутність, об'єкт, предмет вікової та педагогічної психології.</p> <p>2. Структура, функції і завдання вікової та педагогічної психології.</p> <p>3. Напрями, концепції, теорії вікової та педагогічної психології.</p> <p>4. Методологічні засади та методи дослідження.</p>	2	1
2	<p>Тема 2. Теоретичні основи онтогенезу людської психіки</p> <p>1. Вчення про психічний розвиток індивіда і формування його особистості.</p> <p>2. Умови, детермінанти і рушійні сили психічного розвитку.</p> <p>3. Загальні закономірності психічного розвитку.</p> <p>4. Періодизація вікового розвитку.</p>	2	1
3	<p>Тема 3. Пренатальний розвиток, психологія немовляцтва та раннього дитинства</p> <p>1. Фази пренатального розвитку та початок психічного життя.</p> <p>2. Особливості розвитку новонародженого.</p> <p>3. Психічний розвиток немовляти (від 0 до 1 року).</p> <p>4. Особливості розвитку в ранньому дитинстві (від 1 до 3 років).</p>	2	1

	5. Важливість раннього втручання в контексті соціально-психологічного супроводу дитини із порушеннями розвитку або ризиком їх виникнення.		
4	Тема 4. Психологія дошкільного віку 1. Соціальна ситуація розвитку дошкільника. 2. Сюжетно-рольова гра – провідна діяльність в дошкільному віці. 3. Формування інтелектуальної та емоційної сфери дошкільника і властивостей особистості. 4. Психологія дітей 6-го віку. 5. Психологічна готовність дитини до навчання в школі.	2	0,5
5	Тема 5. Психологія молодшого школяра 1. Зміна умов психічного розвитку з приходом дитини до школи. 2. Загальна характеристика розвитку молодшого школяра. 3. Навчальна діяльність як провідний тип діяльності молодшого школяра. Основні новоутворення віку. 4. Пізнавальна діяльність: розвиток уваги, сприймання, пам'яті, мислення, уяви. 5. Розвиток самосвідомості молодшого школяра (емоційно-вольова сфера, характеристика міжособистісних взаємин).	2	0,5
6	Тема 6. Психологічні особливості розвитку і становлення особистості у підлітковому віці 1. Соціальна ситуація розвитку підлітка. 2. Характеристика провідної діяльності та новоутворень даного віку. 3. Пізнавальний розвиток у підлітковому віці. 4. Особистісний розвиток підлітка. Криза 13-ти років. 5. Важкі підлітки: відхилення поведінки. Акцентуації характеру.	2	0,5
7	Тема 7. Психологія юнацького віку 1. Поняття юності та її вікові групи. 2. Учбова професійна діяльність як провідний тип діяльності в ранній юності. 3. Основні новоутворення віку. 4. Особистість і пізнавальний розвиток у період ранньої юності. 5. Показники соціально-психологічної готовності випускника школи до самостійного життя.	2	0,5
8	Тема 8. Рання дорослість як віковий етап в онтогенезі 1. Періодизація психічного розвитку дорослої людини. 2. Проблема розвитку в дорослому віці. 3. Психологічна характеристика раннього віку: психічний та емоційний інтелект, особистісний розвиток.	2	0,5

	4. Становлення суб'єкта життєдіяльності й індивідуальності на етапі ранньої дорослості. Криза 30-річного віку.		
9	Тема 9. Зрілий дорослий вік 1. Загальна характеристика зрілого дорослого віку. 2. Проблеми зрілого дорослого віку. 3. Особливості життєдіяльності у зрілому дорослому віці. 4. Розвиток Я-концепції, спонукальної, емоційної, пізнавальної сфер у зрілому дорослому віці. Криза середини життя.	2	0,5
10	Тема 10. Період старіння людини як предмет вивчення геронтопсихології 1. Психологічні особливості старості та особливості життєдіяльності і спонукальної сфери людини. 2. Особливості пізнавальних, інтелектуальних процесів у старості. 3. Фізіологічні обмеження і особливості поведінки людей похилого віку. 4. Емоційна сфера людини у старості. Реалізація мудрості як сенс життя у старості.	2	0,5
11	Тема 11. Психологія учіння та навчання. 1. Поняття наочності, навчання, учіння. 2. Психологічні основи освітніх технологій. 3. Загальна характеристика учбової діяльності та її структури. 4. Типи та види навчання. 5. Чинники ефективності навчання. 6. Способи активізації учбової діяльності школярів. 7. Мотивація навчальної діяльності. 8. Методи навчання. 9. Особливості інклюзивної освіти. 10. Специфіка освітнього процесу дітей з особливими освітніми потребами.	4	1
12	Тема 12. Психологія виховання 1. Психологічні аспекти виховання і самовиховання як цілеспрямованого процесу формування особистості. 2. Психологічні механізми формування особистості. 3. Принципи і методи виховання. 4. Характеристика чинників ефективності виховної роботи. 5. Показники і критерії вихованості, їх психологічна природа. 6. Психологія самовиховання та перевиховання. 7. Вплив сімейного виховання на становлення особистості дитини.	4	1
13	Тема 13. Психологія педагогічної діяльності і особистості	4	0,5

вчителя		
1. Загальна характеристика педагогічного спілкування. 2. Ефективність педагогічного спілкування. 3. Професійно-значущі якості особистості вчителя. 4. Педагогічні здібності вчителя та їх розвиток. 5. Характеристика педагогічної діяльності. 6. Індивідуальний стиль діяльності вчителя. 7. Психологія педагогічної саморегуляції. 8. Профілактика професійного вигорання вчителя. 9. Психологічні особливості педагогічного колективу.		
Усього годин:	32	10

3.2. Практичні заняття

№	Тема заняття	Кількість годин	
		ДФН	ЗФН
1	2	3	4
1	Вікова та педагогічна психологія як галузі психологічної науки	2	0,5
2	Теоретичні основи онтогенезу людської психіки	2	1
3	Пренатальний розвиток, психологія немовляцтва та раннього дитинства	2	0,5
4	Психологія дошкільного віку	2	0,5
5	Психологія молодшого школяра	2	0,5
6	Психологічні особливості розвитку і становлення особистості у підлітковому віці	2	0,5
7	Психологія юнацького віку	2	0,5
8	Рання дорослість як віковий етап в онтогенезі	2	0,5
9	Зрілий дорослий вік	2	0,5
10	Геронтопсихологія	2	0,5
11	Психологія учіння та навчання	4	1
12	Психологія виховання	4	0,5
13	Психологія педагогічної діяльності і особистості вчителя	4	1
Усього годин:		32	8

3.3. Самостійна робота

№	Найменування робіт	Кількість годин	
		ДФН	ЗФН
1	2	3	4
1	Підготовка до практичних занять та опрацювання лекційного	32	9

	матеріалу		
2	<p>Опрацювання окремих розділів програми, які не виносяться на лекції:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Зародження знань з вікової психології у Стародавньому світі. 2. Ідеї вікової психології у епохи Середньовіччя, Відродження, Просвітництва. 3. Становлення вікової психології у ХІХ – на поч. ХХ ст. 4. Загальні тенденції розвитку вікової психології у другій половині ХХ - на початку ХХІ ст. 5. Виникнення і сучасний розвиток вікової психології в Україні. 6. Неврози в дитячому віці. Роль вчителя. 7. Особливості дітей з особливими освітніми потребами. 8. Шкільна неуспішність: причини її виникнення. 9. Скласти таблицю «Періодизація вікового розвитку, психічний та особистісний розвиток». 10. Скласти таблицю «Розвиток психічних процесів в онтогенезі». 11. Карта психічного розвитку. 12. Підібрати картотеку статей з проблематики вікової психології (не менше 10 джерел) та перелік сучасних підручників з вікової психології (не менше 5 книг) з короткою анотацією їх змісту. 13. Підібрати портфоліо корекційно-розвивальних вправ для розвитку пізнавальної/емоційної/особистісної сфери дитини раннього віку (на вибір студента). 14. Підготувати творче есе на тему «Цінності у моєму житті» 	44	99
3	<p>Підготовка та складання екзамену, тестування</p> <ul style="list-style-type: none"> - Модуль №1 - Модуль №2 - Екзамен 	40	54
Усього годин:		116	162

4. Критерії оцінювання результатів навчання студентів

Форма підсумкового семестрового контролю – екзамен

Модуль 1			Модуль 2			Підсумковий контроль		Разом з дисципліни
Аудиторна та самостійна			Аудиторна та самостійна					
Теоретичний курс (тестування)	Практична робота		Теоретичний курс (тестування)	Практична робота		Теоретичний курс	10	100
20	18		20	17				
Лекції	Вид робіт	Бал	Лекції	Вид робіт	Бал	Практичне завдання	15	
Лекція №1	Практичне заняття №1	2	Лекція №9	Практичне заняття №9	2			
Лекція №2	Практичне заняття №2	4	Лекція №10	Практичне заняття №10	3			
Лекція №3	Практичне заняття №3	2	Лекція №11	Практичне заняття №11	2			
Лекція №4	Практичне заняття №4	2	Лекція №12	Практичне заняття №12	2			
Лекція №5	Практичне заняття №5	2	Лекція №13	Практичне заняття №13	2			
Лекція №6	Практичне заняття №6	2	Лекція №14	Практичне заняття №14	2			
Лекція №7	Практичне заняття №7	2	Лекція №15	Практичне заняття №15	2			
Лекція №8	Практичне заняття №8	2	Лекція №16	Практичне заняття №16	2			

5. Навчально-методичне забезпечення

Дистанційний курс Вікова та педагогічна психологія (ID 959)

1. Періг І.М. Вікова та педагогічна психологія : Методичні вказівки для самостійної роботи. Тернопіль: ТНТУ, 2024. 28 с.

2. Періг І.М. Вікова та педагогічна психологія : Методичні вказівки до практичних занять. Тернопіль: ТНТУ, 2024. 34 с.

6. Рекомендована література

Базова

1. Василенко Л., Савчин М. Вікова психологія : навч. посіб 5-те вид. перер. і допов. Київ : Академія. 2021. 376 с.
2. Вікова та педагогічна психологія: навч.посіб. 6-те вид. / О.В. Скрипченко та ін. Київ: Каравела. 2019. 400 с.
3. Кацавець Р. С. Вікова психологія : навч. посіб. Київ : Алерта, 2019. 112 с.
4. Кері Таніт, Рудкін Анхеред Про що думає дитина? Практична дитяча психологія для сучасних батьків. Пер. з англ. Т. В. Євлоєвої. Харків : Ранок. 2021. 256 с.
5. Кутішенко В. Вікова та педагогічна психологія. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 128 с.
6. Лисенко Л. М. Вікова психологія : метод. рек. з навч. дисципліни для здобувачів вищ. освіти першого (бакалавр.) рівня зі спец. 053 Психологія / Л. М. Лисенко ; Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. Харків : ХНПУ, 2020. 112 с.
7. Павелків Р. В. Вікова психологія: підручник. Вид. 2-е, стер. - К.: Кондор, 2015. 469 с.
8. Сергеєнкова О. П., Столярчук О. А., Коханова О. П., Пасека О. В. Вікова психологія. Навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2012. 376 с.
9. Терлецька Л.Г. Вікова психологія і психодіагностика : підручник / К.: Видавничий дім «Слово». 2016. 608 с.
10. Токарева Н. М. Шамне А. В. Вікова та педагогічна психологія : навчальний посібник [для студентів вищих навчальних закладів] / Н. М. Токарева, А. В. Шамне. Київ, 2017. 548 с.
11. Учитель І. Б. Вікова та педагогічна психологія: Навч. посібник [електронне видання] / І. Б. Учитель, М. В. Сурякова, І. Б. Батраченко. Дніпро: Середняк Т. К., 2021. 162 с.

Допоміжна

1. Біда Н., Оксанич А., Сидорченко О. Спілкування з дитиною в малюнках. К.: 2021.138 с.
2. Гібсон Ліндсі К. Дорослі діти емоційно незрілих батьків. Київ: Видавництво Наталії Переверзевої. 2021. 240 с.
3. Гіппенрейтер Ю. Спілкуватися з дитиною. Як? Book Chef. 2021.240 с.
4. Лембке А. Дофамінове покоління. Де межа між болем і задоволенням / пер. з англ. Н. Яцюк. 5-те вид. К.: Лабораторія. 208 с.
5. Нова українська школа: поради для вчителя / Під заг. ред. Бібік Н.М. К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с.
6. Періг І.М. Використання онлайн платформ в дистанційному навчанні студентів-психологів // *Збірник матеріалів IV Міжнародної науково-практичної конференції «Розвиток професійної майстерності педагога*

в умовах нової соціокультурної реальності». Тернопіль: СМП «Тайп». 2021. С. 347-349.

7. Періг І.М. Пізнавальна мотивація навчальної діяльності студентів як показник професійного самовизначення // *Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»* Додаток 2 до Вип. 35, Том І(13): Тематичний випуск «Міжнародні Челпанівські психолого-педагогічні читання». К.: Гнозис, 2015. С. 276-282.
8. Періг І.М. Психологічне забезпечення ефективної комунікації «досвідчений викладач – сучасний студент» // *Збірник матеріалів V Міжнародної науково-практичної конференції «Розвиток професійної майстерності педагога в умовах нової соціокультурної реальності»*. Тернопіль: СМП «Тайп», 2022.С. 301-303.
9. Періг І.М. Психологічне здоров'я здобувачів вищої освіти в умовах війни: напрями підтримки і збереження / *Аксіопсихологічні вектори розвитку сучасної освіти: зб. матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції, м. Тернопіль, 19–20 жовтня 2023 р./за ред. ГК Радчук. Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2023. С. 254-256.*
10. Періг І.М., Грицюк І.С. Творчі здібності випускників шкіл як передумова успішної адаптації до навчання у ВЗО // *Збірник тез доповідей міжнар. наук.-техн. конф. молодих учених та студентів. Тернопіль: ТНТУ. 2020. С. 188-189.*
11. Шталь Ш. Твоїй внутрішній дитині потрібен дім / перекл. з нім. Ю. Микитюк. Харків: Книжковий клуб «КСД», 2024. 256 с.

7. Інформаційні ресурси

Сторінка курсу в А-Tutor, ID:959. URL: <https://dl.tntu.edu.ua/index.php>

1. Закон України про освіти від 2017. № 38-39, ст.380 [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0885-18#n19>.
2. Положення про психологічну службу у системі освіти України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0885-18#Text>.
3. Закон України про дошкільну освіту від 2024, № 42, ст.258 (зі змінами) [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3788-20#n714/>
4. Закон про загальну середню освіту від 2020, № 31, ст.226 (зі змінами) [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#n984/>
5. Розпорядження Кабінету міністрів України "Про схвалення Концепції створення та розвитку системи раннього втручання" від 26 травня 2021 р. № 517-р. [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/517-2021-%D1%80#n8>.
6. Конвенція про права дитини (1991). https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text.
7. Концепція Нової української школи. URL:

<https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>.

8. <http://www.nbuv.gov.ua> – офіційний сайт Наукової бібліотеки ім. Вернадського.

9. <http://www.lib.com.ua> – офіційний сайт Електронної бібліотеки.

Безкоштовні онлайн-курси

1. "Розвиток особистості на всіх вікових етапах життя" - <https://vseosvita.ua/course/rozvytok-osobystosti-na-vsikh-vikovykh-etapakh-zhyttia-8.html>.

2. Курс «Вступ до раннього втручання» <https://study.ed-era.com/uk/courses/course/5134>.

3. Курс «Сучасні технології інклюзивного навчання» - <https://naurok.com.ua/learn/suchasni-tehnologi-inklyuzivnogo-navchannya-36>.

4. Курс «Ненасильницький підхід у навчанні та вихованні» - <https://naurok.com.ua/learn/nenasilnickiy-pidhid-u-navchanni-ta-vihovanni-21>.

5. Курс «Ефективна взаємодія вчителя та учнів із особливими освітніми потребами» - <https://naurok.com.ua/learn/efektivna-vzaemodiya-vchitelya-ta-uchniv-iz-osoblivimi-osvitnimi-potrebami-22>.

6. Курс «Інклюзивна освіта: коротко про найважливіше» - <https://naurok.com.ua/learn/inklyuzivna-osvita-korotko-pro-nayvazhlyvishe-17>.

7. Курс "Попередження емоційного вигорання і підтримка психічного здоров'я педагогів" - <https://vseosvita.ua/course/poperedzhennia-emotsiinoho-vyhorannia-i-pidtrymka-psykhichnoho-zdorovia-pedahohiv-512.html>.

8. Курс "Стратегії профілактики та вчасного реагування на прояви суїцидальної поведінки неповнолітніх" - <https://vseosvita.ua/course/strategii-profilaktyku-ta-vchasnoho-reahuvannia-na-proiavy-suitsydalnoi-povedinky-nepovnolitnikh-17.html>.

9. Курс "Бар'єри в навчанні у дітей з когнітивними порушеннями: особливості розвитку дітей із ЗПР, РАС, СДУГ" - <https://vseosvita.ua/course/bariery-v-navchanni-u-ditei-z-kohnityvnymu-porushenniamy-osoblyvosti-rozvytku-ditei-iz-zpr-ras-sduh-63.html>.

10. Курс "Особливі діти в закладі освіти: характеристика нозологій, педагогічні підходи" - <https://vseosvita.ua/course/osoblyvi-dity-v-zakladi-osvity-kharakterystyka-nozologii-pedahohichni-pidkhody-43>.

11. Курс "Організація ефективної діяльності практичного психолога в закладі освіти" - <https://vseosvita.ua/course/orhanizatsiia-efektyvnoi-diialnosti-praktychnoho-psykholoha-v-zakladi-osvity-30.html>.

12. Курс "Воркшоп як інноваційна освітня технологія" - <https://vseosvita.ua/course/vorkshop-iak-innovatsiina-osvitnia-tekhnohiiia-19.html>.

